

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. IX св. 3—4

БЕОГРАД 1958

„ДЕВЕТ ЉУТИХ ЛАВА“ У ПЕСМИ
• „СМРТ МАЈКЕ ЈУГОВИЋА“

У последњем, „Просветином“ издању друге књиге Вукових „Српских народних пјесама“ (коју је књигу, узгред речено, Вук назвао „Народне српске пјесме“) нема много тумачења уз песму „Смрт мајке Југовића“. Ваљда се мислило да је ова дивна песма сваком сасвим добро позната и разумљива, па је само на неколико појединости у њој указано, али су ова тумачења иначе, маколико ретка, добра и корисна.

Заиста, добро је запажено, само није до краја објашњено, да се неко нејасно и већ ишчилело сећање жртве над погинулима, неки траг посмртних обичаја из најдавніје прошлости, назире, као и на сличном месту о Кајици војводи, у овим дирљивим стиховима из „Смрти мајке Југовића“:

Она лети над Косово равно —
мртви нађе девет Југовића
и десетог стар-Југа Богдана,
и више њи девет бојни копља,
на копљима девет соколова,
око копља девет добрих коња,
а поред њи девет љути лава¹.

Треба жалити што је тумачење само додирнуло ово место, а такође што га нема и пред још неким стиховима ове песме. Али ћемо засад и ми остати неми пред великом лепотом ове песме, пред њеном психолошком дубином, пред њеним уметничким савршенством, иако би сва њена осамдесет и четири стиха могла изазивати глосу за глосом.

---

¹ Наводимо према „Просветином“ издању које, држећи се првобитнога Вукова издања, нема слова х.

Већ сам почетак песме, кад Југовића мајка моли Бога да јој да

... очи соколове
и бијела крила лабудова
да одлети над Косово равно,

гони човека на једну естетичку дисертацију, као и оне танане,
или речено савременијим језиком, нијансиране градације:

Тад завришта девет добри коња,
и залаја девет љути лава,
а заклика девет соколова...

— — — — —
Закукало девет удовица,
заплакало девет сиротица,
завриштало девет добри коња,
залајало девет љути лава,
закликало девет соколова...

Нећемо говорити ни о лепоти оних дивних питања и одго-
вора о Дамјановом Зеленку гавранима који

носе руку од јунака

— — — — —
бацају је у криоце мајци,

о оном још потреснијем разговору мајчином с руком, или о стра-
шном болу који као да иде из Хомерових времена, болу од ког
се распаде мајка Југовића

за својије девет Југовића
и десетим стар-Југом Богданом...

Нас ће из ове песме засад занимати само израз „девет љу-
ти(х) лава“.

Обично се мисли да је овде реч о лаву, звери из рода мачака.
Видели смо чак и популарну илустрацију „Смрти мајке Југо-
вића“, на којој су уз коње и соколе насликани и лавови с на-
кострешеним гривама и палацавим језицима.

Наш народ, међутим, зна лава само из причања, јер је лав
још пре досељења Срба изумро на Балкану, мада је забележено
да су лавови нападали у Тракији Ксерксове Персијанце кад су
ударили на старе Јелине. Име је овој звери прасловенско лавъ,

лва, па је народна етимологија могла довести *лајање*, *лавезу* у везу са називом *лав*¹.

Али реч *лав* у давнини морала је, по нашем мишљењу, означавати и хрта, а можда и друге врсте ловачких паса. Нажалост у Речнику из књижевних старина српских Ђура Даничића нема тога значења код речи *лав*, а нема га, колико ми знамо, у значењу хрта ни у другим речницима, па ни у досад највећем нашем речнику загребачке Академије.

Ипак у овој народној песми, у „Смрти мајке Југовића“, у којој се осећају трагови велике старине, мени се чини да се може претпоставити да се под речи *лав* крије и старо српско заборављено значење за хрта. То је хрт древног властелина српског, као Караман Страхинића Бана, као они хртови које су турске спахије по Србији или босански бегови водили о кожним каишима привезаним за седло својих коња и пујдали их на српске устанике, већином борце-пешаке. Такав хрт, обучен да удара на човека у боју и удвоју (двобоју) или на звер у лову, или да прекоље рањеника, био је атрибут средњовековног властелина као и „добар коњиц“, „свијетло оружје“ и „сиви соко“, који је такође помагао феудалцу у старој нашој држави, или касније у турској, и у лову и у боју.

На илустрацијама средњовековних рукописа, на стећцима, печатима, фрескама и иконама, има сведочанстава о хрту или псу који прати коњаника. Један од таквих чешћих мотива јесте хрт у хоризонталном скоку. Свакако би се и у архитектури, особито на порталима и другим сличним вајарским украсима по црквама и осталим нашим грађевинама ранијих времена, по приморју али и у загорју, могао наћи хрт или која друга врста ловачког пса.

Овај естетички моменат и ове чињенице из историје наше средњовековне уметности и феудалног друштва и наводе нас на овакво тумачење значења речи *лав* у песми „Смрт мајке Југовића“.

Природно је за обичаје феудалног друштва да над погинулим витезом стоје соко на пободеном коњу у земљу, и коњ, а поред њега хрт, и да жалосни због смрти свога господара, уз кога су стално били, соко кликће, коњ вришти, а хрт лаје.

¹ У „Доконицама“ Илије Ујевића има израз „лав торних у привезу паса“ (стр. 123).

Уз сокола и коња лав који риче у песми „Смрт мајке Југовића“ очевидно не би имао никаква смисла него само лав (хрт) који лаје. Таквом, властелинском хрту, ревносном у боју и лову, страшном за непријатеља господарева, доиста пристаје назив „љути лав“¹.

Б. К.

¹ У мом чланку, објављеном у „Нашем језику“ н. с. VIII (1957) исправљам две преписивачке грешке: На с. 249, ред 6 озго, треба *речи* м. песме, а на с. 250, ред 4 озго, треба *Совјетска* м. Собранија.